

Structurele verlaging maximale kredietvergoeding (consultatiedocument)

§ 1. Inleiding

Uit onderzoeken verricht naar betalingsachterstanden op consumptief krediet is gebleken dat relatief grote achterstanden, en daarmee problemen voor consumenten, bestaan bij kleine goederenkredieten.¹ Bij dergelijke kredieten worden veelal rentes berekend ter hoogte van de maximale kredietvergoeding, of dicht tegen dit maximum aan. Gelet hierop heeft minister van Financiën de Tweede Kamer geïnformeerd dat – ter aanvulling op kwaliteitsverbeteringen die door de sector zelf worden doorgevoerd – aanvullende maatregelen genomen kunnen worden om de schuldenproblematiek aan te pakken.² Een van de maatregelen die wordt overwogen is een structurele verlaging van de maximale kredietvergoeding.³ Naar aanleiding van de motie van de leden Krol en Van Brenk (voormalig leden 50PLUS)⁴ en de motie van het lid Jasper van Dijk (SP) c.s.⁵ is onderzoek verricht naar een structurele verlaging van de maximale kredietvergoeding.⁶

De maximale kredietvergoeding op jaarbasis bestaat uit de wettelijke rente – van thans 2 procent - vermeerderd met een opslag, welke wettelijk is gemaximeerd. Deze opslag als onderdeel van de maximale kredietvergoeding is in 2006 voor het laatst structureel verlaagd van 17 procentpunten naar 12 procentpunten.⁷ Per 10 augustus 2020 is de opslag op de wettelijke rente tijdelijk verlaagd naar 8 procentpunten in verband met de gevolgen van de coronacrisis. Deze tijdelijke verlaging is tweemaal verlengd en zal eindigen per 1 juli 2022. Bij de toelichting op de besluitvorming omtrent de tijdelijke verlaging is ook aandacht besteed aan een mogelijk te nemen besluit tot structurele verlaging.⁸

Besluitvorming over een structurele verlaging van de maximale kredietvergoeding is aan het nieuwe kabinet gelaten.⁹ Deze consultatie dient ter voorbereiding op deze besluitvorming. Ter consultatie wordt voorgelegd een voorstel om de opslag vanaf 1 juli 2022 structureel te verlagen naar 8 procentpunten, waarmee de maximale kredietvergoeding 10% wordt. Met deze consultatie wordt beoogd inzicht te verkrijgen in de standpunten van betrokken partijen en de maatschappelijke opvattingen met betrekking tot dit onderwerp.

§ 2. Beoogd doel van structurele verlaging

Een verlaging van de maximale kredietvergoeding zou consumenten blijvend kunnen beschermen tegen hoge kosten van krediet. Door de lagere rentelasten zullen consumenten minder snel in financiële problemen komen, en wanneer problematische schulden eenmaal zijn ontstaan zal de verlaging zorgen dat de totale schuldenlast van de consument minder snel oploopt. De verlaging kan daarnaast zorgen dat kredietaanbieders selectiever beoordelen welke klanten zij accepteren, nu de financiële ruimte voor een risico-opslag in hun bedrijfsmodel wordt verminderd. Dit kan bijdragen aan kredietverstrekking die passend is voor de financiële draagkracht van consumenten waarmee, tezamen met de stappen die de sector zelf zet ten behoeve van verantwoorde kredietverstrekking, betalingsachterstanden worden voorkomen.

¹ Zie o.a. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2018D43653&did=2018D43653>

² Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 450 en Kamerstukken II 2019/20, 24515, nr. 505.

³ Kamerstukken II 2019/20 35316, nr. 19

⁴ Kamerstukken II 2019/20, 24515, nr. 511.

⁵ Kamerstukken II 2019/20, 35316, nr. 21.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/02/11/onderzoek-seo-effecten-verlaging-maximale-kredietvergoeding>

⁷ Stb. 2005, 676.

⁸ Kamerstukken II 2020/21, 24515, nr. 531.

⁹ Kamerstukken II 2020/21, 24515, nr. 579.

§ 3. Verwachte effecten van structurele verlaging naar 8 procentpunten

Uit het onderzoek uitgevoerd door SEO naar de gevolgen van een verlaging van de maximale kredietvergoeding, blijkt dat met name bij relatief kleine kredieten, tot doorgaans € 2.500, rentes werden gehanteerd die op of nabij de maximale kredietvergoeding liggen. Dit betreft bijvoorbeeld roodstand, (online) goederenkrediet en creditcardleningen. Het zijn deze kredieten waarvoor de winstmarge wellicht als eerste onder druk komt te staan bij een verlaging van de maximale kredietvergoeding. Als gevolg van deze verminderde winstmarge zouden aanbieders kunnen besluiten hun selectiecriteria aan te passen, wat er toe kan leiden dat minder krediet wordt verstrekt aan relatief risicovolle, en dus kwetsbare, klanten. Dit maakt dat de meest kwetsbare consumenten minder gemakkelijk krediet kunnen afsluiten, met als gevolg dat minder problematische schulden worden opgebouwd.

Het onderzoek noemt eveneens enkele mogelijke indirecte effecten van een verlaging van de maximale kredietvergoeding die nadelig zijn voor consumenten. Aanbieders van krediet kunnen mogelijk besluiten tot verhoging van de kosten gekoppeld aan krediet. Hierbij kan gedacht worden aan hogere kosten van een betaalproduct dat bij een creditcard of roodstand is afgesloten. Verder zouden voorwaarden van leningen eventueel aangepast kunnen worden, zoals een verhoging van de minimale looptijd of het minimum kredietbedrag. Ook zouden aanbieders er potentieel voor kunnen kiezen om hun aanbod van klein consumptief krediet te staken. Mochten (veel) aanbieders van krediet besluiten om het segment van klein krediet te verlaten dan kan dit neveneffecten tot gevolg hebben. Er zou een verschuiving van de vraag kunnen optreden waarbij consumenten eerder voor alternatieve wijzen van financiering kiezen, zoals mogelijkheden tot achteraf betalen (*buy now, pay later*) en huren (*private lease*). Deze financieringswijzen zouden risicovoller of duurder kunnen zijn voor de consument. Tot slot benoemt het onderzoek dat de sociale kredieten en saneringskredieten mogelijk geraakt worden door een verlaging van de maximale kredietvergoeding, waardoor gemeentelijke kredietbanken een grotere bijdrage van de gemeente nodig hebben.

Door de opslag op de wettelijke maximale kredietvergoeding te wijzigen naar 8 procentpunten, zou een balans gevonden kunnen worden tussen het beschermen van de consument tegen risico's van krediet met hoge rentes en het beperken van de kans op negatieve effecten. Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat bij een grotere verlaging het waarschijnlijker zou zijn dat de winstmarge voor aanbieders negatief wordt, waarmee het aannemelijker wordt dat zij het segment van klein consumptief krediet verlaten. Daarmee zou de kans op het intreden van de negatieve neveneffecten toenemen. Een sterkere verlaging van de maximale kredietvergoeding zou tevens het aanbod van grotere persoonlijke leningen en doorlopende kredieten raken. Een minder grote verlaging van de maximale kredietvergoeding dan naar 8 procentpunten zou in mindere mate recht doen aan de belangen van consumenten om beschermd te worden tegen te hoge rentelasten en het ontstaan van problematische schulden.

§ 4. Waarnemingen gedurende de tijdelijke verlaging

Per 10 augustus 2020 is de opslag op de wettelijke rente tijdelijk verlaagd van 12 naar 8 procentpunten, waardoor de maximale kredietvergoeding daalde van 14 naar 10 procent op jaarbasis. De tijdelijke verlaging is ingevoerd om te zorgen dat consumenten tegen lagere maandlasten geld kunnen lenen voor consumptieve uitgaven zolang Nederland werd getroffen door de gevolgen van de coronacrisis.

Het Nibud noemde in het kader van de aankondiging van de tijdelijke verlaging dat een aanpassing van de maximale kredietvergoeding een goede en eenvoudige mogelijkheid biedt

om consumenten beter te beschermen tegen hoge kosten van krediet, maar wees er eveneens op dat goed gelet moet worden op mogelijk negatieve gevolgen.¹⁰

Monitoring heeft plaatsgevonden gedurende de tijdelijke verlaging van de maximale kredietvergoeding, onder meer om vast te stellen of de door Nibud en SEO genoemde potentiële nadelige gevolgen zich voordeden. Een partij heeft er op gewezen dat kredietaanbieders kritischer zijn geworden bij de acceptatie van klanten. Zowel de verlaging van de maximale kredietvergoeding en de aangescherpte leennormen kunnen hier aanleiding toe hebben gegeven. Uit de monitoring blijkt dat in de periode na invoering van de tijdelijke verlaging onder meer sprake is geweest van een stijging van de kosten van betaalproducten, een afname van aanbieders van klein consumptief krediet en een toegenomen aanbod van uitgesteld betalen. Deze ontwikkelingen zijn echter niet direct te koppelen aan de wijziging van de maximale kredietvergoeding, want zij passen alle binnen ontwikkelingen die al langer gaande zijn, zoals de opkomst van nieuwe aanbieders van financieringsproducten voor consumenten, het lage renteklimaat en de potentiële effecten van de coronacrisis. Er zijn geen negatieve effecten op de dienstverlening door gemeentelijke kredietbanken waargenomen. Concluderend kan gesteld worden dat de waargenomen effecten niet zodanig waren dat de belangen van consumenten door de verlaagde maximale kredietvergoeding ernstig zijn geschaad nu nog voldoende aanbod van klein consumptief beschikbaar is gebleven.

§ 5. Overige maatregelen ter bestrijding van de schuldenproblematiek

Aanpassing van de maximale kredietvergoeding zou onderdeel uitmaken van een aantal initiatieven die gezamenlijk dienen om problematische schulden terug te dringen en consumenten tegen te zware schuldenlasten te beschermen. Onder meer is een aanscherping van de verificatieplicht aangekondigd als extra waarborg voor verantwoorde kredietverstrekking. Kredietverstrekkers zijn thans verplicht de financiële situatie van consumenten te controleren bij kredieten vanaf 1.000 euro. Het verlagen van deze grens naar 250 euro is momenteel in voorbereiding. Deze wettelijke waarborgen komen naast de maatregelen die de sector zelf neemt voor verantwoorde kredietverstrekking. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en de Vereniging van Financieringsmaatschappijen in Nederland (VFN) hebben in gedragscodes leennormen uitgewerkt. Deze normen zijn per 1 april 2021 aangepast om te zorgen dat een krediet beter aansluit bij de financiële draagkracht van een consument.¹¹ In het kader van een herziening van de richtlijn consumentenkrediet is het kabinet ook positief over het voorstel om het toepassingsbereik van de richtlijn uit te breiden naar private lease en achteraf betalen.¹² Dit kan tevens potentiële nadelige gevolgen ondervangen van een verschuiving van krediet naar alternatieve vormen van financiering, mocht als gevolg van de verlaging van de maximale kredietvergoeding toch het aanbod van klein consumptief krediet verschromen.

§ 6. Verwachte regeldruk in geval van structurele verlaging

In het geval dat de maximale kredietvergoeding structureel wordt verlaagd, zullen aanbieders van consumptief krediet hier in hun bedrijfsvoering rekening mee moeten houden. Er zijn op dit moment ongeveer 438 instellingen met een vergunning voor het aanbieden van consumptief krediet. Een deel daarvan zal niet door deze wijziging worden geraakt omdat zij reeds (voor de tijdelijke verlaging) een opslag van ten hoogste 8 procentpunten hanteerden. Volgens het Nibud en blijkens het onderzoek uitgevoerd door

¹⁰ <https://www.nibud.nl/wp-content/uploads/Nibud-Position-paper-over-maximale-kredietvergoeding.pdf>

¹¹ <https://www.nvb.nl/publicaties/gedragscodes/gedragscode-consumptief-krediet/> en <http://vfn.nl/gedragscodes/>.

¹² Fiche Herziening richtlijn consumentenkrediet, Kamerstukken II 2020/21, 22112, nr. 3175.

SEO zullen met name aanbieders van creditcards met een gespreid betalen faciliteit en kleine goederenkredieten geraakt worden. Deze groep is relatief klein ten opzichte van de totale populatie instellingen met een vergunning voor het aanbieden van consumptief krediet. Omdat kredietaanbieders op basis van hun vergunning verschillende vormen van (consumptief) krediet kunnen aanbieden, waar zij verschillende kredietvergoedingen voor kunnen hanteren, kan geen precieze inschatting worden gemaakt van het totaal aantal kredietaanbieders dat door de verlaging wordt geraakt.

Voor het doorvoeren van een verlaging van de maximale kredietvergoeding kan worden gedacht aan handelingen als kennisname van de wijziging, uitvoeren van berekeningen en gegevens verwerken. Omdat kredietaanbieders reeds sinds de tijdelijke verlaging van de maximale kredietvergoeding per 10 augustus 2020 een maximale opslag van 8 procentpunten dienen te hanteren, zullen de kosten van de invoering van de verlaging op structurele basis naar verwachting beperkt zijn.

De structurele verlaging van de opslag brengt geen kosten voor burgers mee, maar zal leiden tot lagere maandlasten voor hun consumptieve kredieten.

Er is geen wijziging in toezichtkosten voorzien. De AFM is reeds bevoegd om toezicht te houden op aanbieders van krediet en op de door hen gehanteerde maximale kredietvergoeding op basis van artikel 2:60 Wet op het financieel toezicht (Wft), artikel 4:35 Wft en artikel 115a Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft.

Consultatie

U wordt uitgenodigd om op dit consultatiedocument te reageren en uw visie te geven op het voornemen tot structurele verlaging van de opslag naar 8 procentpunten en dus een maximale kredietvergoeding van (thans) 10%.

Hieronder vindt u een aantal voor de beleidsvorming relevante vragen. Vanzelfsprekend is het eveneens mogelijk een meer algemene overkoepelende reactie te geven. Het wordt op prijs gesteld als u uw antwoorden, zoveel mogelijk, nader wilt motiveren.

1. In hoeverre denkt u dat het verlagen van de maximale kredietvergoeding bijdraagt aan het beoogde doel om consumenten te beschermen tegen hoge kredietvergoedingen?
2. Welke positieve en negatieve effecten verwacht u dat (voor u persoonlijk of in algemeen zin) zullen optreden in geval van een structurele verlaging van de maximale kredietvergoeding?
3. Herkent u de ontwikkelingen zoals naar voren gekomen uit monitoring van de tijdelijke verlaging van de maximale kredietvergoeding?
4. Hoe beschouwt u de mogelijke verlaging van de maximale kredietvergoeding in relatie tot de overige maatregelen en initiatieven die dienen om de problematische schulden terug te dringen?
5. Denkt u dat de inschatting van de regeldruk juist is?
6. Heeft u aanvullende aandachtspunten of opmerkingen bij deze maatregel?